

Σπύρος Βρυώνης (1928-2019)

Μια εθνική απώλεια

Η επιστημονική συμβολή και τα επιτεύγματα του σπουδαίου βυζαντινολόγου που πέθανε πρόσφατα

ΤΟΥ ΘΑΝΟΥ Μ. ΒΕΡΕΜΗ

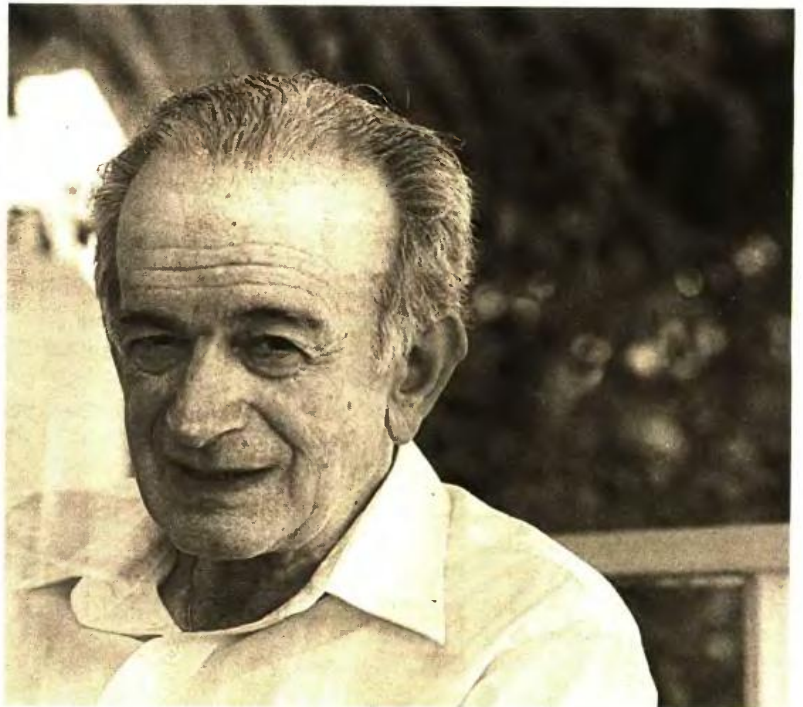
Πρόσφατα απεδίησε ένα από τα διαπρεπέστερα τέκνα της ελληνοαμερικανικής διασποράς. Ο Σπύρος Βρυώνης, φίλος αγαπητός, γνωστός όχι μόνο για το εξαιρετικό επιστημονικό του έργο για τη βυζαντινή ιστορία, αλλά και ως πολέμιος των «εχθρών» της Ελλάδας. Στον *Ιούλιο Καίσαρα* του Σαίξπηρ, ο Μάρκος Αντώνιος αποχαιρετάει τον Βρούτο λέγοντας: «Υπήρξε ένα είδος που δεν θα ξαναδούμε». Η ρήση ταιριάζει στον Σπύρο. Η μόρφωσή του ήταν μοναδική. Γνώριζε σλαβονικά, οθωμανικά και περσικά εκτός από αρχαία ελληνικά και λατινικά, ώστε να διαβάζει Ομηρο και Λουκρήτιο όταν ήταν κληνίρης σε νοσοκομείο. Δίδαξε χρόνια μεσαιωνική και βυζαντινή ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Λος Άντζελες και διετέλεσε διευθυντής του Ιδρύματος Ωνάση στη Νέα Υόρκη.

Γνήσιος Κεφαλλονίτης, αν και γεννήθηκε στις ΗΠΑ, με την εξυπνάδα και τις ιδιομορφίες του είδους. Από τα πολλά του έργα το πιο σημαντικό πιστεύω ήταν το μεταφρασμένο στα ελληνικά από το **Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας (ΜΙΕΤ)**, 1996) *Η παρακμή του μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού: 11^{ος}-15^{ος} αιώνας*.

Ο Βρυώνης περιγράφει με συστημα-

τικό τρόπο και στοιχεία από τις χαμένες μητροπόλεις που δείχνουν τον οικονομικό μαρασμό των χριστιανικών πολιτισμών. Η τουρκική κατάκτηση της Μικράς Ασίας κράτησε περίπου τέσσερις αιώνες. Κατά το διάστημα αυτό, οι αρπαγές των περιουσιών των επισκοπών, οι αθρόοι εξισλαμισμοί και οι διαμάχες των τουρκικών εμιράτων που προκάλεσαν αβεβαιότητα στους χριστιανικούς πληθυσμούς, αποδυνάμωσαν τον Ελληνισμό. Μετά τη διάλυση των Σελτζουκιδών, τα παλιά βυζαντινά εδάφη έγιναν πεδία συγκρούσεων ανάμεσα σε τούρκους ηγεμόνες. Στη Βαλκανική χερσόνησο οι χριστιανικοί πληθυσμοί υπερτερούσαν αριθμητικά μετά την κατάκτηση που κράτησε έναν μόνο αιώνα (1352-1453) και πραγματοποιήθηκε από οργανωμένο κατακτητή. Πολλά χριστιανικά κρατίδια ενσωματώθηκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ως φόρου υποτέλεις, προτού αφομοιωθούν θρησκευτικά. Γι' αυτό επέζησαν οι παλιές χριστιανικές ελληνογλωσσες κοινότητες, ώστε να ζητήσουν μετά από αιώνες την ανεξαρτησία τους.

Ο Βρυώνης έγινε ακόμα γνωστός για τους καβγάδες του με διάσημους ξένους βυζαντινολόγους αλλά και μέτριους, όπως ο Στάνφορντ Σο, συγγραφέας μιας αμφιλεγόμενης ιστορίας της Τουρκίας. Η κρηική του Σπύρου κυκλοφόρησε σε αυτοτελή τόμο με τίτλο «The Turkish State and History. Clio meets the Grey Wolf», Θεσσαλονίκη, 1991.

Σημαντικές είναι οι μελέτες του για τις σχέσεις των Τούρκων με το Βυζάντιο. «Οι Σελτζούκοι και οι Οθωμανοί άντλησαν τους περισσότερους πολιτικούς και στρατιωτικούς θεσμούς από τον μουσουλμανικό κόσμο, όταν πέρασαν σ' αυτόν τον 10ο και τον 11ο αιώνα. Ομως διέφεραν από τους άλλους μουσουλμάνους και προσάρμοσαν παραδοσιακούς δικούς τους θεσμούς και παραδόσεις στο πολιτισμικό περιβάλλον του Βυζαντίου». Οι Τούρκοι, κατά τον Βρυώνη, υιοθέτησαν βυζαντινά στοιχεία με τρεις τρόπους. 1) Απορροφούσαν άμεσα από τους υποτέλεις τους, 2) δέχονταν παλαιότερα έθιμα τα οποία οι Άραβες πήραν ως χριστιανικά από τη Συρία και την Αίγυπτο, 3) διαμόρφωσαν δικές τους λύσεις που συνέπιπταν με τις βυζαντινές.

Η ιδιωτική του ζωή έκρυβε τραγωδίες και τραύματα. Ο μεγάλος του γιος, ένας επιστήμονας με λαμπρό μέλλον, πέθανε πρόωρα. Ο μικρός κουβαλούσε μια ατέλεια χωρίς ίαση. Παρ' όλα αυτά, και τον καρκίνο που πέρασε, είχε μια πράκλεια δύναμη μέσα του. Επέζησε και συνέχισε τη δημιουργία του. Αγάπησε τη χώρα της καταγωγής του όσο λίγοι και πολεμούσε με λεβεντιά ό,τι θεωρούσε στραβό. Αιώνια του η μνήμη.

Ο κ. Θάνος Μ. Βερέμης είναι ομότιμος καθηγητής του ΕΚΠΑ.

Ο Σπύρος Βρυώνης